

RECENZIE EVENIMENT

Lansare volum „Antim Ivireanul. Opera tipografică”

drd. Augustin Poenaru¹, Alin Aursulesei²

Eveniment: lansare de carte

Organizator: Institutul Cultural Român

Titlu: Antim Ivireanul. Opera tipografică

Data: 22.02.2017

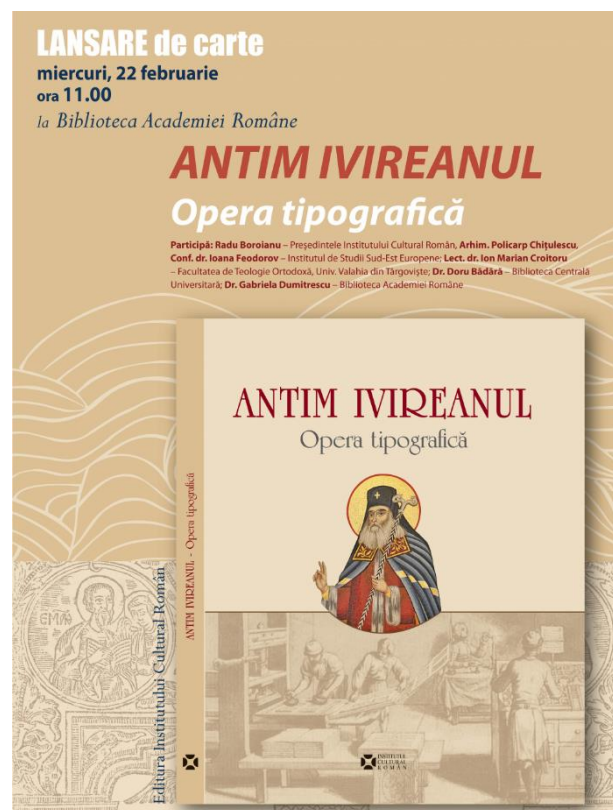
Ora: 11:00

Locație: sala Ion Heliade Rădulescu a Bibliotecii Academiei Române

La această conferință au fost invitate următoarele persoane, în ordinea în care au vorbit:

1. **Răzvan Theodorescu** – fost președinte al Radioteleviziunii Române și ministru al Culturii în perioada 2000-2004.
2. **Arhimandrit Policarp Chițulescu** - directorul Bibliotecii Sfântului Sinod.
3. **Dr. Doru Bădără** - Directorul Biroului Bibliofilie Manuscrise – BCU
4. **Dr. Dumitrescu Gabriela** - șef Serviciu Manuscrise – Carte rară –Biblioteca Academiei Române.
5. **Conf. Dr. Ioana Fedorov** - Secretar al Comitetului Român al Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europene.
6. **Lect. Dr. Marian Croitoru** - Facultatea de Teologie Ortodoxă și Științele Educației, Universitatea Valahia, Târgoviște.

Din partea **Centrului European de Studii în Probleme Etnice** au participat cercetătorii științifici dr. Ovidiana Bulumac, Augustin Poenaru și Alin Aursulesei.

Descriere eveniment

Președintele ICR, Radu Boroianu, nu a putut fi prezent la lansarea cărții, fiind înlocuit de directoarea Editurii ICR, doamna Simona Sora.

Aceasta a afirmat că această carte are ca scop începerea omagierii lui Antim Ivireanul în spațiul românesc. Antim Ivireanul a fost un străin venit în România târziu, după ce a fost rob la Constantinopol, adus în România de Constantin Brâncoveanu. A revoluționat serviciul

¹ augustinpoenaru@gmail.com

² alin.aursulesei@gmail.com

liturgic, transformând limba românească într-o capodoperă și oferind limbii din serviciul liturgic muzicalitate. Când se face referire la Antim Ivireanul, se face referire atât la omul cât și la Sfântul Antim, acesta fiind canonizat în 1992. Acesta a adus în cultura noastră „un iz de grijă enormă pentru obște”, aceasta fiind expresia care definește cel mai bine omul și sfântul martir care a murit.

Faptul că a fost omorât de cei ce trebuiau să-l păzească, fiind plecat în surghiun în peninsula Sinai, vrând să fie alături de obște într-un moment greu, arată ingratitudea noastră. Destinul lui este foarte des întâlnit în viața social-politică, oamenii fiind maziliți atunci când aceștia nu sunt înțeleși.

Răzvan Theodorescu

„Momentul tipografic Antim Ivireanul este un moment de mare mecenat, e un moment în care Țările Române, primindu-l pe acest străin, devin locul de mare cultură din ortodoxia spațiului sud-est european. Antimul era un loc de mare mecenat românesc asupra sud-estului european. Îmi place să amintesc tocmai astăzi ideea de Levant, atunci când Emil Constantinescu [prezent în sală] luptă din răspuțeri să creeze un institut de studii asupra Levantului, iar Antim Ivireanul va fi sigur o efigie al acestui Levant”.

Arhimandrit Policarp Chițulescu

„Avem înaintea o lucrare pe atât de așteptată, pe atât de necesară. El este singurul care nu are tipărită nici o carte, nici liturgia, nici evanghelia.

Prima virtute a cărții: adună la un loc toate lucrările de care s-a ocupat Sf. Antim sau ucenicii săi. Ele au mai fost descrise, însă niciodată așezate, dar mai ales ilustrate atât de bogat cum s-a realizat în această carte. De asemenea tipăriturile grecești și arabe au fost traduse din nou, mai ales că unele din lucrări nu erau descrise în bibliografiile anterioare. Cu această lucrare introducem în circuitul științific lucrări antimiene care au rămas necunoscute bibliografiei românești vechi sau literaturii de specialitate de la noi: acatistul de la Snagov apărut în 1698 care se păstrează în 2 exemplare la Biblioteca Sfântului Sinod, panagierul închinat Sf. Constantin de către Gheorghe Maiota apărut la Snagov în 1697, Slujba Sf. Visarion apărută la Râmnic în 1705. Ultimele două se păstrează la Oxford într-un singur exemplar (Elena Ene D. Vasilescu a ajutat la obținerea unor copii digitale.)

O altă virtute a lucrării o reprezintă bogăția ilustrațiilor prezente în ea. Datorită acestui fapt, lucrarea poate contribui la identificare unor altor lucrări similare, al unor alte fragmente, al unor altor ediții etc. Au fost selectate gravurile care au fost considerate a fi semnificative”.

Dr. Doru Bădără - BCU

„Această lucrare este un produs cultural care beneficiază de avantajele și dezavantajele muncii colective. Toți și-au adus contribuțiile pentru a ne apropia cât mai mult de personaj.

Această carte este rodul unei inițiative care a pornit ca toate marile inițiative culturale, anume de la Biserica Ortodoxă Română. Anul 2016 a fost proclamat de Patriarhul Daniel, ca fiind anul Antim Ivireanul și al tuturor tipografilor bucureșteni.

Accentul s-a pus asupra tiparului, deoarece tiparul lui Antim Ivireanul este literar, din toată opera tipografică cea mai importantă lucrare fiind cea de la sfârșitul sec al XVII-lea și începutul sec al XVIII-lea, lucrare care a dus la perpetuarea istoriei poporului român. Antim Ivireanul a tipărit aproximativ 64 de lucrări, dintre acestea mai mult de jumătate au ieșit din mâna lui Antim, fie că au fost în limba greacă, arabă, română sau slavonă.

De unde această mare artă tipografică? Este o întrebare la care nu se poate răspunde cu certitudine. Părerea celor care au contribuit la apariția acestui album este aceea că cea mai mare importanță o are sosirea artei tiparului în echipa fostului episcop de Huși și viitor episcop de Buzău, Mitrofan, unul dintre marii tipografi români care au pregătit realizarea Bibliei de la București. Această ipoteză a continuării tiparului de către Antim Ivireanul este susținută de o scrisoare a lui Nottara către Ienăchiță Văcărescu, în care se menționează faptul că în timp ce Antim Ivireanul se afla în conflict cu Patriarhia Ierusalimului, cel care l-a răscumpărat din robie ar fi plătit o sumă substanțială lui Mitrofan pentru a-l învăța arta tiparului. Nu doar că el a tipărit cărțile, ci a reprezentat un rit al tiparului românesc, a fost creator de litere, și nu doar chirilice, a scris în litere grecești, arabe și toate aceste lucruri sunt dovedite de produsul operei sale. Din toate tipografiile care au funcționat în perioada lui Antim, majoritatea i-au aparținut.

Un aspect important este faptul că după ce a lucrat în tipografiile domnești din București cu materialul făcut de Mitrofan, apoi la Snagov cu materialul făcut de el pentru Constantin Brâncoveanu, în celelalte tipografii Antim Ivireanul și-a creat singur materialele pe care le-a luat cu el dintr-un centru eparhial în altul. În nici o carte tipărită la Râmnic sau Târgoviște, nu este menționată Mitropolia sau Episcopia ca proprietate, vorbindu-se cel mult de tiparul lui Antim.

Un al doilea aspect ce i-a determinat pe autori să se îndrepte către această latură a activității lui este aceea că este un rar și exemplar în istoria României care a fost continuată printr-o mare idee politică. Momentul de mare cumpănă când prozelitismul catolic s-a apropiat de granițele românești, a fost un moment în care strălucitul politician care a fost Șerban Cantacuzino și al învățatului Teodosie, care au săgetat această primejdie până la Constantin Brâncoveanu, care a preluat modelul și mai apoi Antim Ivireanul care l-a continuat pe Teodosie, a reprezentat o unitate formidabilă a românilor pentru o perioadă de 100 de ani. Această unitate a însemnat introducerea oficială a limbii române în cultul liturgic, a însemnat de fapt asigurarea unității spirituale și culturale a românilor. Aceasta este probabil cea mai mare contribuție pe care Antim Ivireanul a putut-o aduce, având ca instrument și ca vector cartea tipărită. Lucrarea lui s-a încadrat perfect ca un model de introducere a limbii române în serviciul liturgic, model propus de Șerban Cantacuzino.

Este al doilea editor, primul fiind Brâncoveanu Constantin, sprijinind foarte mult introducerea și realizarea unei unități a limbii române, prin activitatea sa de traducător. Apartenența la ortodoxie a dezvoltat cele două sentimente ce au marcat destinul României: identitatea lor și identificarea acestora ca o entitate culturală bine conturată, aflată în mijlocul unor alte culturi, aparținând de alte spiritualități (musulmană, catolică, protestantă) și apartenența la o altă comunitate mai mare a creștinătății ortodoxe răsăritene, a fost excepțional reprezentată în acest album”.

Dr. Dumitrescu Gabriela

„Din cele 64 de cărți tipărite de Antim Ivireanul, Biblioteca Academiei deține integral acest fond. Este una dintre puținele biblioteci al cărui fond de carte românească veche acoperă întreaga perioadă 1508-1830, aceste cărți găsindu-se în fondul bibliotecii în mai multe exemplare.

În mod special, în cărțile tipărite de Antim Ivireanul se regăsesc numeroase personalități, dar și așezăminte mănăstirești sau instituții bine cunoscute. De exemplu, pe un exemplar al Evangheliei greco-române există un manuscris al lui Constantin Cantacuzino. Mihail Cantacuzino donează un exemplar al aceleiași evanghelii greco-române Mănăstirii Titireacul. Același exemplar cu numeroase manuscrise ale lui Șerban Cantacuzino a fost donat de către Dionisie Romanov. Mănăstirea Căldărășani, păstrătoarea unei psaltiri de la

1694 și al unui exemplar de la 1703 în care Calinic de la Cernica, pe semnătura sa însoțește pecetea mănăstirii, iar mitropolitul Iosif Naniescu donează exemplarul său Academiei în 1896. Melchisedec Ștefănescu, episcopul Romanului, donator al unui exemplar al ceaslovului slavonesc și românesc din 1603. Muzeul de antichități a donat un exemplar al discursului lui Ștefan Brâncoveanu pentru Sfântul său patron.

Multe dintre cărțile tipărite de Antim Ivireanul au fost realizate cu sprijinul financiar al lui Brâncoveanu Constantin.

Conf. dr. Ioana Fedorov

Contribuția dumneaei la această carte a fost cea mai restrânsă. Tipăriturile din arabă au fost obținute prin colaborarea cu Arhimandritului Qais Sadiq, preotul comunității creștin ortodoxe arabe din România. Nu doar aceste două cărți sunt importante pentru introducerea tiparului arab în orient. Fără aceste două cărți nu ar fi fost posibilă tipărirea celor 11 titluri în limba arabă de către Patriarhul Atanasie Dabas, la Alep între 1706-1711 și de asemenea nu ar fi fost posibilă crearea primei tipografii pentru creștinii arabi la Beirut.

Se ocupă de 30 de ani cu studiul relațiilor privilegiate ale ierarhilor și domnilor români pe care le-au avut cu lumea Levantului și moștenirea comună, bizantină, pe care au reușit să o ducă mai departe printr-o solidaritate extraordinară, caracteristică specifică oamenilor pentru care valorile spirituale erau mai presus decât cele materiale. Din perspectiva dumneaei această lucrare este o carte de vizită pentru ICR, iar o versiune în engleză, deși este dificil de tradus din limba românească veche în limba engleză modernă, ar putea sta câte un exemplar în fiecare bibliotecă din lume sau la târgurile de carte unde ICR este mereu prezent.

Această carte arată că preocupările ierarhilor și domnilor români erau diferite față de cei din Occident, care tipăreau cărți care mai apoi erau vândute în Orientul creștin, moștenitorul Bizanțului, sau deserveau misiunilor catolice care erau foarte active în spațiul de astăzi al Siriei și al Libanului. În schimb, domnii și ierarhii români dăruiau aceste cărți fără să primească vreo răsplătă materială. Domnitorii români doreau ca fiecare popor să slujească lui Dumnezeu în limba lui, inclusiv arabii și mai apoi georgienii.

Lect. dr. Marian Croitoru

„Volumul cuprinde 65 de cărți, tipărite în 4 centre tipografice: București, Târgoviște, Snagov și Râmnic. Dintre acestea 34 sunt în limba greacă, dintre care 2 sunt tipărite de ucenici ai lui Antim Ivireanul, iar în ce privește limba, 3 sunt bilingve: 1 carte greco-română și 2 greco-arabe.

Această lucrare grafică se poate încadra în cercetările levantine sau ale limbilor sacre. De-a lungul cercetărilor realizate de subsemnatul, am ajuns la concluzia că Antim Ivireanul a avut curajul de a promova limba greacă vorbită în rândul grecilor, ce a reprezentat la vremea aceea o inovație”.